

Finanční gramotnosti proti nezaměstnanosti, chudobě a sociálnímu vyloučení jako zdrojům šedé ekonomiky

Ivan Noveský

COFET, a. s.

Proč finanční gramotnost?

Protože narůstá počet předlužených občanů.

Protože narůstá počet občanů, kteří se stávají trvale udržitelnými dlužníky.

Protože narůstá počet občanů, kteří jsou ohroženi či postiženi exekucí.

Protože narůstá počet občanů s exekucí, kteří přicházejí o motivaci k práci a k zaměstnání.

Protože narůstá počet občanů, kteří se stávají nezaměstnatelnými z důvodů předlužení.

Protože narůstá počet občanů, kteří jsou ekonomicky přinuceni setrvávat na úřadu práce.

Protože narůstá počet občanů, kteří jsou nuceni pracovat načerno a zvyšují mandatorní výdaje.

Protože narůstá počet nespokojených znepokojených zaměstnavatelů, které zdržují a kterým vadí stále dotazy soudů, exekutorů, apod. na jejich zaměstnance.

Protože narůstá počet nespokojených znepokojených zaměstnavatelů, kterým vadí, že musí platit navíc zaměstnance, kteří mají na starosti výpočty minim, hlídání termínů exekucí, apod.

Protože narůstá počet nespokojených znepokojených zaměstnavatelů, kterým vadí, že jejich zaměstnanci nechtějí pracovat přesčas, protože peníze za práci přesčas nikdy neuvidí.

Protože narůstá počet nespokojených znepokojených zaměstnavatelů, kterým vadí, že jejich jinak slušní zaměstnanci, kteří mají díky exekuci minimální mzdu, jim zcizují materiál a snaží se udělat si na účet zaměstnavatele nějaký melouch, protože mají doslova bídu.

Protože narůstá počet nespokojených znepokojených zaměstnavatelů, kterým ubývají kvalitní zaměstnanci, kteří odcházejí, protože díky exekucím si nemohou hradit cestu do zaměstnání.

Protože narůstá počet nespokojených znepokojených zaměstnavatelů, kteří nechtějí zaměstnávat na černo a kterým se proto zhoršuje pozice v konkurenčním boji.

Protože narůstá.....- a takto mohu dlouho pokračovat v dalším výčtu negativ.

Proto jednoduše a krátce: Finanční gramotnost proto, protože zatím není účinnější a jistější prevence před předlužením a všemi následnými jevy včetně exekucí, sociálního vyloučení, šedé ekonomiky, v krajním případě i extremismu než je finanční gramotnost (můžeme ji klidně nazývat finanční vzdělávání, ekonomicko-právní minimum, apod.). Na názvu nezáleží, důležitý je obsah, který je nadefinován standardy finanční gramotnosti MŠMT, doplněnými o další nezbytné části dle zkušeností z výuky finanční gramotnosti např. o ochranu spotřebitelů, informační gramotnost, apod.- Vše je obsaženo ve Slabikáři finanční gramotnosti, který byl vydán v loňském roce a který se stal základním etalonem znalostí každého odborníka- lektora finanční gramotnosti a který by měl být i minimem pro certifikaci lektorů finanční gramotnosti základního (tj. 1.) stupně dle certifikačního procesu, který začíná realizovat FINANČNÍ GRAMOTNOST, o.p.s.

Co je vlastně finanční gramotnost? Soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, nezbytných k tomu, aby finančně zajistil sebe a svou rodinu v současné společnosti.

Komu finanční gramotnost? Všem- a to není jenom motto a zbožné přání, to je ekonomická nutnost, protože na trvalé zbytečné mandatorní výdaje na nezaměstnatelné nezaměstnané nemá a dlouho nebude mít žádná česká vláda. Nezbytnost, která přinutí každého slušného a seriózního politika či úředníka odmítnout lobbying proti finanční gramotnosti, protože finanční ngramotnost stojí a bude stát každého z nás tolik peněz, že na to prostě nemáme a ani nechceme mít, a proč bychom také měli chtít mít?

Ekonomická síla nebankovních poskytovatelů půjček, kteří jsou schopni investovat stamiliony až miliardy do reklamy na tyto půjčky a kteří jsou propojeni v řetězce specialistů, jimž nemá obyčejný občan šanci uniknout. Proto mnohdy půjčka v desítkách tisíc korun na opravu bytu způsobí, že je občan o ten byt nejen připraven, ale mnohdy mu ještě zůstane dluh. Tato ekonomická síla šedé ekonomiky má bohužel schopnost „přesvědčit“ téměř každého a to průřezově. Finanční gramotnost pro dospělé přímo ohrožuje investice půjčovatelů, protože občany nejen učí, co a jak mají dělat, ale současně je i přímo varuje, co nesmí dělat, na co si mají dát pozor, včetně varování před podpisy nevýhodných resp. nebezpečných půjček, apod.

Proto pilotní projekt „Školení lektorů finanční gramotnosti“, který vypracovali odborníci z MPSV na základě výstupů projektu MPSV „Dost dobrá šance“ vzbudil u těchto nebankovních subjektů přímo zděšení. Cílem projektu MPSV bylo vytvořit komplexní systém vzdělávání finanční gramotnosti a proškolit 350 lektorů z řad MPSV, úřadů práce, Magistrátu hl. m. Prahy, Hospodářské komory ČR a neziskových a dalších organizací zejména z oblasti sociální. Snaha za každou cenu tento projekt zlikvidovat byla natolik enormní a zřejmá, že nejen COFET, ale i další odborný subjekt varovaly MPSV před zvýšeným korupčním rizikem vůči MPSV a médiím s cílem zastavit finanční gramotnost. Tři měsíce po vyhlášení výběru nejvýhodnější nabídky z 6 nabídek renomovaných firem byla zakázka v době začínající krize v říjnu 2008 zrušena a projekt MPSV zlehčován jako nesmyslný, což odborníky šokovalo, zvláště s ohledem na již propuklou krizi. Nevratné škody tímto způsobené občanům i státnímu rozpočtu jsou značné a je otázka, zda se je někdy někdo vyčíslí a viníky povolá k odpovědnosti.

Kdo by měl platit vzdělávání finanční gramotnosti? Pokud se podaří vytvořit systém vzdělávání finanční gramotnosti pro dospělé např. analogie projektu „Školení lektorů finanční gramotnosti“- pak je možné na financování použít zdroje ESF, k čemuž nás Evropský rok boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení i závěry jednání vlády ČR z 21. prosince 2009 doslova vybízí. Je proto otázkou, zda např. namísto opakovaných rekvalifikací bez trvalých efektů zaměstnání, můžeme efektivně a ku prospěchu všech nás i příštích generací investovat prostředky ESF jako velmi rychle návratnou investici do systému vzdělání finanční gramotnosti dospělých. Ve finanční gramotnosti je třeba intenzivně systémově vzdělávat všechny dospělé a to až do té doby, než současné generace definitivně nahradí dnešní generace školáků, které již díky osvícenosti MŠMT mají, resp. začínají mít, finanční gramotnost jako součást povinné výuky. A to je první vítězný krok (byť ten snazší) na cestě k finanční gramotnosti pro všechny.

Až bude splněn skromný cíl 10 milionů finančně gramotných občanů ČR, pak bude stačit již pouze aktualizovat znalosti finanční gramotnosti dle měnící se legislativy a podmínek na trhu a ve společnosti. Tím se také výrazně oslabí zdroje šedé ekonomiky, které plynou nejen ze zaměstnávání načerno, ale i z prostředí půjček, vymáhání, apod., pokud se již nejedná o konkrétní trestnou činnost.

Splnění cíle dosažení celostátní finanční gramotnosti všech obyvatel jsem proto s jistou nadsázkou označil jako úkol roku 2010, který byl vyhlášen- a ne bezdůvodně, alespoň v České republice- Evropským rokem boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Problém je ale samozřejmě složitější, příkladem může být např. Velká Británie, kde trvalo více než jednu celou generaci, než se lidé naučili žít s platebními kartami a to ještě v době, kdy karta byla automaticky zablokována v případě překročení limitu. A i přesto docházelo k problémům, protože lidé mnohdy ztráceli schopnost si představit reálné peníze.

V době, kdy lze mít několik speciálních – např. studentských- karet a na každé z nich přečerpat limity bez omezení, ale s důsledky, které mohou zapříčinit, že jinak nadějný student musí např. ukončit studium. Proto nám karta s automatickým omezením (blokací) proti přečerpání může dnes připadat jako pohádka.

Obdobnou, ale výrazně horší situaci zažíváme v posledních letech v ČR, v době, kdy karty jsou nabízeny doslova na ulici a kdy si můžete prakticky v každé ulici „vytáhnout ze zdi peníze, zdánlivě systémem hrnečku vař“. Kdo z nás přítomných si ještě pamatuje, jak naše maminky či babičky převzaly výplatu od tatínka či dědečka a rozdělily jí do obálek- jinými slovy jak vytvořily domácí rozpočet z reálných konkrétních peněz. Rozpočet, který byl doslova fyzicky sestaven pouze do konkrétní výše té přinesené výplaty. I to je součástí vzdělávání finanční gramotnosti. A kdo z nás domácí rozpočet dodnes tímto nebo podobným způsobem dělá? Proto a právě proto je nutné zajistit pro všechny- nejen děti, ale zejména dospělé- finanční gramotnost na prevenci těchto rizik.

Proto odpověď na otázku kdo to zaplatí, zní: Pokud nebude mít ČR finančně gramotné občany- pak to zaplatíme my všichni, naše děti a možná i jejich děti.

Otázka možná bude znít kolik? Několikastránkový výpočet MPSV umí přesně spočítat, kolik stovek tisíc korun stojí státní rozpočet průměrně 1 nezaměstnaný celkem nebo kolik stovek tisíc korun stojí 1 nezaměstnaný průměrně ročně. Výpočet, kolik peněz stojí 1 předlužený svého zaměstnavatele, si již mnozí zaměstnavatelé spočítali a proto vyžadují finanční gramotnost pro své zaměstnance. Možná by tyto postižení zaměstnavatelé byli ochotni finanční gramotnost pro své zaměstnance zaplatit za stát. Za stát, který vyslal finančně negramotného člověka do života, ještě že ho naučil alespoň číst, aby si mohl přečíst exekuční výměr a psát aby mohl vyplnit přihlášku na úřadě práce. Co by možná stačilo, by byla daňová úleva, kterou dostává americký zaměstnavatel, pokud své zaměstnance nechává finančně vzdělávat, o té se však v ČR zatím asi neuvažuje.

Otázky by proto měly např. znít: Kolik stojí státní rozpočet 1 sociálně vyloučený? Kolik stojí státní rozpočet- tj. české daňové poplatníky- neznalost finanční gramotnosti?

Pokud se zamyslíte alespoň nad jednou otázkou, kterou jsem si dovolil vám zde položit, pak jste tu ani vy ani já nebyli zbytečně. Děkuji vám za pozornost.